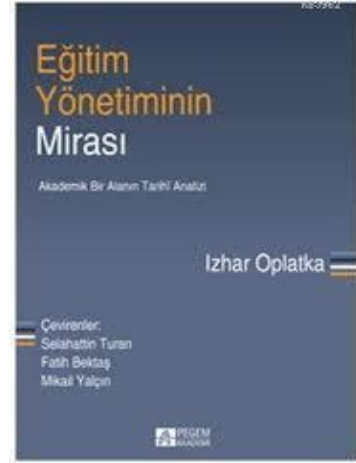

Eğitim Yönetiminin Mirası: Akademik Bir Alanın Tarihi Analizi

Ramazan CANSOY¹

Kitap İncelemesi/ Book Review

Eğitim yönetiminin mirası: Akademik bir alanın tarihi analizi
Kitabın orijinal adı: The Legacy of educational administration
(Yayınevi: Peter Lang)
Yazar: Izhar Oplatka
Çevirenler: Selahattin Turan, Fatih Bektaş, Mikail Yalçın
Sayfa sayısı: 211
ISBN:978-605-318-473-7
Basıldığı yayınevi: Pegem Akademi
Yayın yılı:2016 [Orijinal yayın tarihi, 2010]
Baskı sayısı: I

Eğitim Yönetimi (EY) alanı son elli yıldır ciddi bir gelişme göstererek bütün dünyada özgün bilimsel bilgi üretilen bir disiplin haline gelmiştir. Oplatka bu kitap ile EY alanının 2000’li yıllara kadar olan yaklaşık 50 yıllık tarihi mirasını, alanın bilimsel içeriğini, amaçlarını ve bu zaman diliminde öne çıkan çalışma alanlarını onar yıllık dönemler halinde ortaya koymuştur. Kitabın başlığı da bu kapsamlı bakış açısını yansıtmaktadır. Özellikle *miras* kavramı ile akademik bir alanın geçmişinden günümüze gelenler ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda yazar, EY’nin bir disiplin olarak epistemolojik ve entelektüel mirasını EY alanında öne çıkan alan dergilerini (EAQ, JEA, EMAL, SLM, LPS US, IJLE, IJEM) çalışma konuları açısından incelemiştir. Yazar bu çalışmasında temel nitel araştırma yöntemini kullanarak içerik analizi yapmıştır. İçerik analizi yapmak için bu dergilerdeki makaleleri incelemiş ve bulgularını her on yılda öne çıkan konular biçiminde tematik olarak sunmuştur. Bunlar (i) *temel çalışma alanları*, (ii) *öne çıkan alanlar*, (iii) *ikincil çalışma alanları* biçimindedir. Örneğin Yazar 1990’lı yıllarda *temel çalışma alanını* eğitim liderliği, 1980’li yıllarda ise politika ve yönetim olarak tespit etmiştir. Ayrıca her bölümün sonunda tablolar şeklinde bu üç temel alanda öne çıkan çalışma

¹ Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, cansoyramazan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2768-9939

konularını göstermiştir. Bunun yanında bu çalışma alanlarının her birini detaylı biçimde açıklamıştır. Yazar, kitabın amacını şöyle ifade etmiştir: “Bu kitapta yer alan analizlerin ve tartışmaların konusu, EY’nin kendisi ve tarihsel mirasıdır. Ancak EY alanının ne olması gerektiğine dair reçeteler sunmak yerine, alanın ne hale geldiğini [güncel durumunu] gösteren kanıtlar sunulmuştur.” (Oplatka, 2016, s.4). Kitap yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde üniversitenin varlık nedeni, kuramsal ve uygulamalı bilginin temelleri, disiplin ve alanın disiplinler sınırları tartışılmaktadır. Bu bölümde yükseköğretimin amacı; modern üniversitenin işlevleri, bilgi üretimi ve uygulama arasındaki ikilem, teorik ve uygulamalı bilgi üretimi etrafında şekillendirilmektedir. Bu bölümde yazar; üniversite, disiplin, uygulama alanı kavramlarını ve bunların birbiriyle olan bağlantılarından bahsetmektedir. Yazar, böylece sonraki bölümlerdeki tartışmalara bir zemin hazırlamaktadır.

İkinci bölümde bir çalışma alanı olarak EY’nin kuruluş ile gelişim süreci ve alanın kendi bilgi temelinde çatışmaya neden olan fikirler etrafında incelenmektedir. Bunun yanında *Teori Hareketi* ve bu harekete karşı yükselen bir ses olarak Greenfield’in görüşleri; epistemolojik sorunlar, çoklu paradigmlar, uygulama-teori arasındaki boşluk etrafında tartışılmaktadır. Yazar, EY alanının bilgi temellerinin oluşturulması için farklı kurum ve kuruluşların çabalarından (ör. UCEA), 1900’lü yılların başlarından itibaren EY alanının *Eğitim İşletmeciliği* anlayışından *Eğitim Liderliği* anlayışına geçişi tarihsel süreç içinde sunmaktadır. Bunun yanında alanın ilk döneminde önde gelen isimlerden Bates, Foster, Evers ve Lakomski ve English’in, EY alanının *ne olduğuna* ya da *ne olması* gerektiğine, *ne yöne* ilerleyeceğine yönelik tartışmalarına yer verilmektedir. Yazar bu bölümde EY alanı araştırmacılarının kullandıkları metodolojiler, inceledikleri kavramlar ve teorik çerçeveler konusunda belirsizlik olduğunu sıkça dile getirmektedir. Kitapta bundan sonraki üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı bölümlerde 1960’lı yıllardan 2000’li yıllara kadar alandaki gelişim onar yıllık süreçler halinde içerik, çalışma konuları, çalışma türleri, araştırma yöntemleri ve yazarlık gibi başlıklara göre analiz edilerek, bütüncül bir bakış açısıyla tematik olarak sunulmaktadır.

Kitabın üçüncü bölümünde 1960-1970’li yıllarda EY alanının daha çok uygulamada öne çıktığı, akademik eğilimin biraz daha geri planda kaldığı belirtilmiştir. Bunun yanında araştırmacıların; alanın kendine özgü kimliğini oluşturmak üzere, özellikle eğitim sistemleri ve eğitim örgütlerindeki çalışmalara yoğunlaştıkları, EY alanının okul yönetimi ve okul liderliği konularını inceledikleri belirtilmektedir. Diğer taraftan, sosyal bilimlerdeki kavramsal çerçevelerin ve örgüt kuramlarının, EY alanında sıklıkla kullanılmaya başlandığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte bu yıllarda okul ya da yükseköğretim kurumlarının öğretim-öğrenme konularına ve pedagojik konularla birlikte, bu kurumlardaki karmaşık ve dinamik durumların incelenmeye başlandığı ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir.

Kitabın dördüncü bölümünde 1970-1980’li yıllarda EY alanının ABD ve İngiltere merkezli çalışmalara yoğunlaşmaya devam ettiği; çalışma alanlarının da, bu ülkelerdeki ihtiyaçlara göre belirlendiğine vurgu yapılmaktadır. Diğer taraftan, zamanla alana yeni yazarların girmesiyle entelektüel bir belirsizliğin ortaya çıktığı ancak bu durumun yeni çalışma alanları ve yönelimleri doğurduğuna dikkat çekilmektedir. Yazar, bu dönemde alanın iki dergisi EAQ ve JEA’nın, alanın gelişiminde oldukça etkili olduğundan; bu dergilerde ağırlıklı olarak nicel çalışmalar üretildiğinden, zaman zaman da nitel incelemelere de yer verildiğinden bahsetmektedir. Özellikle bu on yıllık dönemde, alan dergilerinde EY

dışındaki konulara nadiren yer verilerek, alanın sınırlarını belirlemeye dönük bir çabanın ön plana çıktığı belirtilmektedir.

Yazar beşinci bölümde 1980-1990 yılları arasında alandaki bilimsel çalışmaların, belirli bir ülkelerdeki çalışmalardan (Anglosakson) yeni alan dergilerinin kurulmasıyla birlikte dünyanın farklı ülkelerine kaymaya başladığını, bölgesel odaklı çalışma anlayışının yerini fikir odaklı çalışma anlayışına bıraktığından bahsetmektedir. Ayrıca bu yıllarda çok boyutlu bir bilgi patlaması yaşandığı; eğitim liderliği, eğitim reformları, okul müdürünün rolü ve kariyeri, politika ve yönetim, okul değerlendirme ve hesap verebilirlik, eğitim kurumlarında değişim ve yenilik konularının temel çalışma alanları olarak ortaya çıktığı tespitinde bulunmaktadır.

Yazar, altıncı bölümde araştırmacıların 1990-2000'li yıllar arasında liderlik konusunu temel çalışma alanı olarak merkeze aldıklarını, bu dönemde eğitim reformlarının ve sonuçlarının da değerlendirilmeye başladığını ifade etmektedir. Diğer taraftan bu yıllarda eğitim liderliğinin cinsiyet, ahlâk, adalet ve birçok sosyal konu etrafında yoğunlaştığı; sadece okul yönetiminin incelenmesi yerine, EY'nin okulla bağlantılı sosyal konularla ilgilenmeye başladığı değinilen konular arasındadır. Yazar, bu hususta şunları ifade etmektedir: "Belki de bu on yılın epistemolojik mesajı: Yeni konu ve yöntemlerin, alanın temel ve çokça kabul gören araştırma konuları ile sınırsız bir şekilde ilişkilendirildiği sürece alanın bilimsel sınırlarının genişlemesini sağlayacak kadar istikrarlı bir şekilde eğitim çalışmaları arasındaki yerini aldığıdır." (Oplatka, 2016, s.164). Bu dönemin en belirgin mesajı ise eğitimsel liderliğin, okullar açısından önemini ortaya konulmasıdır.

Araştırmanın yedinci ve son bölümünde, 2000'li yıllara gelindiğinde alanın dinamikleri, kimliği ve mirası özetlenmektedir. Bu bölümde yazar, EY alanının birçok ülkeye yayıldığı, kadın araştırmacıların alanda sayılarının arttığı ve EY alanının kendi akademik konumunu kabul ettirdiği tespitinde bulunmaktadır. Ayrıca yazar, alanın epistemolojik temellerinin okul değişimi ve yeniliği, yönetici rolü, okul değerlendirme, yönetici yetiştirme ve öğretmenlik mesleği konularında yoğunlaştığını belirtmektedir. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra eğitim liderliğinin baskın biçimde alana yön verdiği, EY alanının eğitim sistemi ve okul yönetimi ile bağlantılı konular etrafında çalışıldığı, kitaptaki önemli tespitler arasındadır. Bununla birlikte yazar, EY alanının liderlik gibi belirli konulara yoğunlaşmasının alanın geleceği açısından bir risk oluşturduğunu, bu alanın eğitim sistemi içinde sadece okul ya da zorunlu eğitime odaklanması yerine, yeni eğitim alanlarını da tartışması ve incelemesi gerektiği yorumunu sıklıkla yapmaktadır. Dolayısıyla yazar, bu konularda özellikle alandaki dergi editörlerine önemli bir sorumluluk düştüğünün altını da çizmektedir.

Kitabın en önemli bölümlerinden birisi, EY alanının altı tarihi mirasından bahsedilen son kısmıdır. Bunlar; *Ampirik Miras*, *Pratik Miras*, *Değerlendirici Miras*, *Eğitici Miras*, *İdeolojik Miras ve Eleştirel Mirastır*. Ayrıca bu bölümde EY'nin kendine özgü kimliği ve geleceği tartışılmaktadır. Bu bölümün en ilgi çekici başlığı ise yazarın; "her halükarda EY nedir?" sorusuna aradığı cevaptır. Yazar bu bölümde alanın sınırlarını belirlemenin önemine değinirken, bu alanı bir nevi tarihi mirası özetleyecek biçimde şöyle tanımlamaktadır: "Akademisyen ve araştırmacıların, bilimsel bilgi mirası oluşturmak için yönetsel ve örgütsel açıdan 'okul' adı verilen eğitim kurumlarında yer alan ve özellikle onlarla bağlantısı olan işleyişleri sorguladıkları akademik bir saha olarak tanımlamaktayım." (Oplatka, 2016, s.

172). Oplatka, bu kapsamlı çalışma ile alanın 1950-2000 yılları arasındaki tarihi mirasını detaylı biçimde ortaya koymaktadır. Kitap, alanın bilimsel alt yapısının oluşumunu ve gelişimini, çalışma alanlarını akıcı bir üslupla sunmaktadır. Özellikle 1950'lerden sonra, her on yıllık dönemdeki EY alanının çalışma konularındaki epistemolojik gelişmelerinin; *temel çalışma alanları, öne çıkan çalışma alanları ve ikincil çalışma alanları* biçiminde tematik olarak sunulması, eğitim yönetimi alanının ve mirasının bir bütün olarak değerlendirilmesi açısından oldukça ufuk açıcudur. Ayrıca çalışma konuları ve eğilimleri yıllara göre tablo halinde sunulmaktadır. Bu tablolar kitabın tamamının okumak için vakti olmayan araştırmacılara EY alanındaki çalışma alanlarını bir bütün olarak görmek açısından faydalı olabilir. Özellikle son yıllarda EY alanındaki bilgi birikimini inceleyen çok fazla sayıda araştırma için bu eser temel bir kaynak olmaya devam etmiştir. Yazar EY alanında yeterince bilgi birikimi olduğundan alandaki bilgi birikiminin farklı içerik analizi yöntemleriyle tespit edilmesinin alandaki çalışma konularına yön vermek açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca nitel ve karma yöntem çalışmalarına da ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Yazarın yeni araştırmacılara ve araştırma alanlarına yönelik önerileri de oldukça dikkate değerdir. Bu bağlamda yazarın, EY alanında çalışanlara değerli bir miras bıraktığını söyleyebiliriz. Bu çalışma araştırmacılara ve lisansüstü öğrenim görenlere özgün bakış açısı kazandıracaktır. Türkiye'de EY araştırmacıları ve lisansüstü öğrenciler, bu kitabı inceleyerek alanın gelişimini görebilir ve çalışma konularına yön verebilirler. Çünkü alanın sınırlarını bilmek ve ona göre çalışmalar yapmak, EY alanının bir disiplin olarak gelişmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca kitapta, anlaşılır bir tercümeyle sıkıcı bir anlatımdan uzak durulmuştur. Bu bağlamda da okuyucu dostu bir kitap olarak nitelendirilebilir.

KAYNAKÇA

Oplatka, I. (2016). *Eğitim yönetiminin mirası: Akademik bir alanın tarihi analizi*. (Çev. S. Turan, F. Bektaş, M. Yalçın). Ankara: Pegem Akademi. [Orijinal yayın tarihi, 2010]